

5^ο ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΒΕΡΟΙΑΣ

ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ 2017-18

Β' ΤΕΤΡΑΜΗΝΟ

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ (Β6)

Β' ΛΥΚΕΙΟΥ

«ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΑ»

Η Σφαγή του Χορτιάτη

Δεν υπάρχει λέξη που να χωράει τόσο πόνο, μίσος, οδύνη και ευτελισμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας όσο η λέξη "**Ολοκαύτωμα**". Μια λέξη που εκφράζει τη μοίρα εκατομμυρίων ανθρώπων, σφραγισμένη με βασανιστήρια, εγκλεισμούς, ξεριζωμούς, στερήσεις, τραγωδίες, ορφάνια και θάνατο. Από τα μεγαλύτερα εγκλήματα του Β' Παγκοσμίου Πολέμου υπήρξαν αναμφισβήτητα η **εξολόθρευση ολόκληρων πληθυσμών και πολλές φορές, η καταστροφή ή η λεηλασία χωριών.**

Τεράστιος είναι ο **κατάλογος των ελληνικών χωριών που κήκαν** από τους ναζί και χιλιάδες τα θύματα -άνδρες, γυναίκες, παιδιά, άμαχοι όλοι- που σφαγιάστηκαν στο όνομα του φρικιαστικότερου παραλογισμού που γνώρισε η ανθρωπότητα: του ναζισμού. "**Μαρτυρικοί Τόποι**", μία μακρά αλυσίδα ελληνικών χωριών που γνώρισαν τα **μαζικά αντίποινα των εισβολέων**. Ήταν η στρατιωτική φιλοσοφία ενός ολοκληρωτικού και απάνθρωπου καθεστώτος που τιμώρησε έναν κατακτημένο λαό επειδή τόλμησε να υπερασπιστεί την εθνική και την προσωπική αξιοπρέπεια.

«Ελληνικά Ολοκαυτώματα»

Δίκτυο Ενενήντα

Μαρτυρικών Πόλεων & Χωριών

Ως "μαρτυρικά χωριά και πόλεις" χαρακτηρίζονται στην Ελλάδα χωριά ή πόλεις τα οποία έχουν υποστεί μεγάλες καταστροφές από ξένους εισβολείς ή κατακτητές σε περιόδους πολεμικών συγκρούσεων.

Ο χαρακτηρισμός αυτός γίνεται επίσημα με προεδρικό διάταγμα.

Μακεδονία

Αμπελόφυτο Κιλκίς

Δοξάτο Δράμας

Δράμα

Δροσοπηγή Φλώρινας

Ελευθεροχώρι Πέλλας

Θεσσαλονίκη

Καταφύγιο Κοζάνης

Κλεισούρα Καστοριάς

Κλειστό Κιλκίς

Κορμίστα Σερρών

Κυδωνιά Κιλκίς

Κύργια Δράμας

Κωσταράζι Καστοριάς

Λέχοβο Φλώρινας

Μεσόβουνο Κοζάνης

Νέα Κερδύλια Σερρών

Προσοτσάνη Δράμας

Πύργοι Κοζάνης

Σέρβια Κοζάνης

Σιδηρόνερο Δράμας

Τρία Έλατα Πέλλας

Χορτιάτης Θεσσαλονίκης

Χωριστή Δράμας

Θεσσαλία

Δομένικο Λάρισας

Τσαρίτσανη Λάρισας

Κερασιά Μαγνησίας

Κουτσούφλιανη Τρικάλων

Νέα Αγχίαλος Μαγνησίας

Ριζόμυλος Μαγνησίας

Δράκεια Μαγνησίας

Ήπειρος και Επτάνησα

Αηδονοχώρι Ιωαννίνων

Αργίνια Κεφαλονιάς

Ασπράγγελοι Ιωαννίνων

Γρεβενίτι Ιωαννίνων

Δόλιανη Ιωαννίνων

Ελάτη Ιωαννίνων

Καβαλλάρι Ιωαννίνων

Καλουτάς Ιωαννίνων

Καταρράκτης Άρτας

Κομμένο Άρτας
Καταρράκτης Ιωαννίνων
Λιγκιάδες Ιωαννίνων
Μακρίνο Ιωαννίνων
Μανασσής Ιωαννίνων
Μεσοβούνι Ιωαννίνων
Κεφαλόβρυσο Ιωαννίνων
Μουσιωτίτσα Ιωαννίνων
Παραμυθιά Θεσπρωτίας
Ροδάκινο Άρτας
Τρίστενο Ιωαννίνων
Φλαμπουράρι Ιωαννίνων

Στερεά Ελλάδα

Αγία Ευθυμία Φωκίδας
Βουνιχώρα Φωκίδας
Δίστομο Βοιωτίας
Επτάλοφος Φωκίδας
Καλάμι Βοιωτίας
Καλοσκοπή Φωκίδας
Λιδωρίκι Φωκίδας
Λιλαία Φωκίδας
Μαυρολιθάρι Φωκίδας
Νίκαια Αττικής
Προσήλιο Φωκίδας

Τυμφρηστός Φθιώτιδας

Υπάτη Φθιώτιδας

Πελοπόννησος

Άγιοι Ανάργυροι Λακωνίας

Αετός Μεσσηνίας

Βλαχέρνα Αρκαδίας

Ερυμάνθεια Αχαΐας

Καλάβρυτα

Κερπινή Αχαΐας

Λίμνες Αργολίδας

Πτέρη Αχαΐας

Ρογοί Αχαΐας

Κρήτη

Άγιος Βασίλειος Βιάννου

Αμιράς Ηρακλείου

Άνω Βιάννος Ηρακλείου

Άνω Μέρος Ρεθύμνου

Ανώγεια Ρεθύμνου

Βαχός Ηρακλείου

Βορίζια Ηρακλείου

Βρύσες Αμαρίου Ρεθύμνου

Γδόχια Λασιθίου

Γερακάρι Ρεθύμνου

Δαμάστα Ηρακλείου

Έμπαρος Ηρακλείου

Κακόπετρος Χανίων

Καλάμι Ηρακλείου

Καλή Συκιά Ρεθύμνου

Καμάρες Ηρακλείου

Κάνδανος Χανίων

Κάτω Βιάννος Ηρακλείου

Κάτω Σύμη Ηρακλείου

Κεφαλοβρύσι Ηρακλείου

Κοξαρέ Ρεθύμνου

Κρύα Βρύση Ρεθύμνου

Λόχρια Ρεθύμνου

Μαλάθυρος Χανίων

Μαγαρικάρι Ηρακλείου

Μουρνιές Λασιθίου

Μύρτος Λασιθίου

Πεύκος Ηρακλείου

Ρίζα Λασιθίου

Σαχτούρια Ρεθύμνου

Σάρχος Ηρακλείου

Σκινέ Χανίων

Σούγια Χανίων

Συκολόγος Ηρακλείου

Τυμπάκι Ηρακλείου

Χόνδρος Ηρακλείου

Η Σφαγή του Χορτιάτη

Το μνημείο στον Χορτιάτη για την Σφαγή

Η Σφαγή του Χορτιάτη ήταν η δολοφονία 147 κατοίκων (147 ονόματα υπάρχουν στο μνημείο για τα θύματα της σφαγής) της κωμόπολης του Χορτιάτη, που βρίσκεται μερικά χιλιόμετρα έξω από τη Θεσσαλονίκη, στις 2 Σεπτεμβρίου του 1944 από τα Τάγματα Ασφαλείας με την κάλυψη άτακτων τμημάτων του Φριτς Σούμπερτ της Βέρμαχτ.

Το χτύπημα του ΕΛΑΣ έξω από τον Χορτιάτη

Το πρωί της 2ας Σεπτεμβρίου 1944, μια διμοιρία του ΕΛΑΣ με επικεφαλής τον Βάιο Ρικούδη, που ανήκε στον λόχο του Αντώνη Καζάκου (Καπετάν Φλωριά), χτύπησε στη θέση «Καμάρα», έξω από στο χωριό Χορτιάτης, δύο αυτοκίνητα που κατευθύνονταν στο χωριό. Πρώτα χτυπήθηκε ένα αυτοκίνητο που ανήκε στον Οργανισμό Ύδρευσης Θεσ/νίκης και λίγο αργότερα ένα γερμανικό αυτοκίνητο, που ακολουθούσε.

Οι επιβαίνοντες στα δύο αυτοκίνητα και η τύχη τους

Για τον αριθμό των επιβαινόντων στα δύο αυτοκίνητα, την εθνικότητά τους και τον αριθμό νεκρών και τραυματιών υπάρχουν διάφορες εκδοχές:

Κατά μια εκδοχή στο πρώτο αυτοκίνητο επέβαιναν τουλάχιστον 3 ή 4 Έλληνες, υπάλληλοι του Οργανισμού, που πήγαιναν στον Χορτιάτη για την απολύμανση της δεξαμενής του υδραγωγείου, από το οποίο έπαιρνε νερό ένα μεγάλο μέρος της Θεσ/νίκης, και την χλωρίωση του νερού. Ο Ιωάννης Ταμιωλάκης, ανώτερος υπάλληλος του Ο.Υ.Θ, αναφέρει στο βιβλίο του Η ιστορία της ύδρευσης της Θεσσαλονίκης, ότι στο αυτοκίνητο του Οργανισμού επέβαιναν πέντε Έλληνες: ο εργοδηγός Σιδερίδης, τρεις τεχνίτες και ο Αλ. Σωτηρχόπουλος που ήταν υπεύθυνος για τη χλωρίωση του νερού.

Όσον αφορά το δεύτερο αυτοκίνητο, που ήταν Γερμανικό υπάρχουν οι εξής εκδοχές: σ' αυτό επέβαιναν α) τρεις Γερμανοί και δυο Έλληνες, ο ένας εργοδηγός και ο άλλος υπάλληλος του Ο.Υ.Θ ή β) δύο άνδρες της Στρατιωτικής Αστυνομίας (Γκεστάπο), ένας Αυστριακός χημικός και δύο Έλληνες, υπάλληλοι του Ο.Υ.Θ, ο Α. Σωτηρχόπουλος και ο Γ. Τρώντσιος ή γ) ο αυστριακός χημικός, ένα αξιωματικός της Γκεστάπο, δύο στρατιώτες και ο οδηγός. Ο Κώστας Πασχαλούδης, που ήταν καθοδηγητής της λεγόμενης «Υποδειγματικής Ομάδας της Νεολαίας της ΕΠΟΝ», που αποτελούσε μέρος του λόχου του καπετάν Φλωριά, ανέφερε τρεις Γερμανούς, μέλη της Γκεστάπο.

Από την επίθεση των ανταρτών στο πρώτο αυτοκίνητο τραυματίστηκαν ο οδηγός Κλεάνθης Τερζόπουλος και ο εργοδηγός Γεώργιος Σιδερίδης, ο οποίος αργότερα υπέκυψε στα τραύματά του. Ο Ταμιωλάκης αναφέρει ότι σκοτώθηκε και ο οδηγός.

Από την επίθεση στο γερμανικό αυτοκίνητο (κατά την οποία οι επιβαίνοντες ανταπάντησαν στα πυρά) υπήρξε ένας νεκρός (πιθανόν ο Αυστριακός χημικός). Οι αντάρτες έπιασαν έναν από τους Γερμανούς που επέβαιναν στο αυτοκίνητο (υπάρχει και η εκδοχή ότι παραδόθηκε ο ίδιος) ενώ ο άλλος που ίσως και αυτός είχε τραυματιστεί, κατάφερε να διαφύγει και έφτασε στο Ασβεστοχώρι όπου ειδοποίησε τις γερμανικές αρχές. Υπάρχει και η εκδοχή ότι οι τραυματίες Γερμανοί που κατάφεραν να ξεφύγουν ήταν δυο. Σύμφωνα με άλλη εκδοχή, από την επίθεση στο δεύτερο αυτοκίνητο δεν υπήρχαν νεκροί αλλά μόνο δύο Γερμανοί τραυματίες εκ των οποίων ο ένας, μαζί με τον τρίτο Γερμανό που δεν είχε τραυματιστεί, μπόρεσε να διαφύγει και να φτάσει στο Ασβεστοχώρι. Κατά τον Ταμιωλάκη, από την επίθεση στο δεύτερο αυτοκίνητο σκοτώθηκε ο χημικός, τραυματίστηκε ένας από τους Γερμανούς, που κατάφερε να ξεφύγει και να ειδοποιήσει τις γερμανικές αρχές. Επίσης αναφέρει ότι οι Γερμανοί που αιχμαλωτίστηκαν από τους αντάρτες εκτελέστηκαν.

Η σφαγή

Μετά τις δύο αυτές επιθέσεις των ανταρτών οι κάτοικοι του Χορτιάτη ζήτησαν τη συμβουλή του Καζάκου ως προς το αν έπρεπε να φύγουν από το χωριό, φοβούμενοι αντίποινα των Γερμανών, εκείνος όμως τους καθησύχασε, διαβεβαιώνοντας τους ότι δεν είχαν να φοβηθούν τίποτα. Έτσι η πλειοψηφία των κατοίκων που ήταν τότε στο χωριό παρέμειναν στα σπίτια τους (ήταν κυρίως γυναικόπαιδα, καθώς οι περισσότεροι από τους άντρες είχαν φύγει από νωρίς για να πάνε στις δουλειές τους). Έπειτα οι αντάρτες έφυγαν προς το Λιβάδι και την Πετροκέρασα, παίρνοντας μαζί τους τους αιχμαλώτους.

Λίγο αργότερα, έφτασαν στο Χορτιάτη περίπου είκοσι φορτηγά με Γερμανούς στρατιώτες και άντρες του Αποσπάσματος Καταδίωξης Ανταρτών του Φριτς Σούμπερτ (Jagdkommando Schubert) και περικύκλωσαν το χωριό. Αφού συγκέντρωσαν στην κεντρική πλατεία του χωριού τους κατοίκους που βρήκαν, άρχισαν να λεηλατούν και να πυρπολούν τα σπίτια.

Στη συνέχεια οδήγησαν τους κατοίκους που βρισκόταν στην πλατεία στο σπίτι του Ευάγγελου Νταμπούδη και τους έκαψαν ζωντανούς ενώ όσους βρισκόταν μπροστά στο καφενείο της πλατείας τους έκλεισαν στο φούρνο του Στέφανου Γκουραμάνη. Κατά την μεταφορά τους στο φούρνο του Γκουραμάνη ένας από τους άντρες του Σούμπερτ έπαιζε ένα χαρούμενο σκοπό στο βιολί. Αφού τους έκλεισαν στον φούρνο οι άντρες του Σούμπερτ έστησαν ένα πολυβόλο και άρχισαν να τους πυροβολούν από ένα μικρό παραθυράκι της πόρτας. Κατόπιν έβαλαν φωτιά για να κάψουν ζωντανούς όσους δεν είχαν σκοτωθεί από τις ριπές του πολυβόλου. Από τους εγκλωβισμένους όσοι προσπάθησαν να διαφύγουν από το κτίριο που καιγόταν μαχαιρώθηκαν από τους στρατιώτες που περίμεναν έξω. Μόνο δύο άνθρωποι κατάφεραν να γλυτώσουν από το φούρνο του Γκουραμάνη.

Εκτός από τους κατοίκους που δολοφονήθηκαν στα δύο προαναφερθέντα σημεία του χωριού, άλλοι δολοφονήθηκαν έξω από τα σπίτια τους και έντεκα καταδιώχθηκαν και εκτελέστηκαν έξω από το χωριό ενώ προσπαθούσαν να διαφύγουν. Επίσης γυναίκες κάτοικοι του Χορτιάτη έπεσαν θύματα βιασμού πριν δολοφονηθούν από τους άντρες του Σούμπερτ. Συνολικά σκοτώθηκαν εκείνη την μέρα 146 κάτοικοι του Χορτιάτη, ανάμεσα τους 109 γυναίκες και κορίτσια και κάηκαν περίπου 300 σπίτια. Εξ αιτίας του φόβου ότι οι Γερμανοί θα επέστρεφαν αλλά και της δυσοσμίας από τα καμένα πτώματα που είχαν μείνει άταφα, οι κάτοικοι που κατάφεραν να σωθούν επέστρεψαν αρκετές μέρες αργότερα στο χωριό. Στις 4 Σεπτεμβρίου οι άντρες του Σούμπερτ επέστρεψαν για να ολοκληρώσουν την λεηλασία των σπιτιών που είχαν ξεκινήσει δυο μέρες πριν. Εκπρόσωποι του Ερυθρού Σταυρού έμαθαν για τη σφαγή του Χορτιάτη στις 5 Σεπτεμβρίου και κατάφεραν να εξασφαλίσουν άδεια για να μουν στο χωριό μόλις στις 7 Σεπτεμβρίου.

Μετά τον πόλεμο

Ο Φριτς Σούμπερτ μετά τον πόλεμο δικάστηκε και εκτελέστηκε στην Αθήνα. Το 1960 στήθηκε μνημείο για την σφαγή στο κέντρο της κωμόπολης του Χορτιάτη και το 1998 ονομάστηκε «μαρτυρική» με το υπ. αριθμ. 399 Προεδρικό Διάταγμα.

Οι πρωταγωνιστές από την πλευρά του ΕΛΑΣ, Βάιος Ρικούδης και Αντώνιος Καζάκος προσπάθησαν μεταπολεμικά να δικαιολογήσουν τη σκοπιμότητα της ενέδρας. Ο Ρικούδης υποστήριξε ότι η ενέδρα και επίθεση αποσκοπούσε να προστατευθούν οι περιουσίες των

κατοίκων καθώς είχαν πληροφορίες ότι οι Γερμανοί θα πήγαιναν να αρπάξουν όλα τους τα ζώα. Επίσης υποστήριξε ότι όταν έφθασαν οι άντρες του Σούμπερτ στο χωριό η ομάδα του τους χτύπησε για να δοθεί ο απαραίτητος χρόνος στους κατοίκους ώστε να προλάβουν να απομακρυνθούν. Τέλος ανέφερε ότι φεύγοντας πήραν μαζί τους τους περισσότερους από τους κατοίκους και ότι λίγοι έμειναν πίσω πιστεύοντας ότι δε θα τους πειράξουν οι Γερμανοί. Τα ίδια υποστήριξε και ο Καζάκος και επιπλέον ισχυρίστηκε ότι ποτέ δεν είπε στους κατοίκους να μη φύγουν. Πάντως σύμφωνα με την εφημερίδα Νέα Αλήθεια, ο Καζάκος φέρεται να είπε στους κατοίκους, μετά την επίθεση στα αυτοκίνητα του Οργανισμού Ύδρευσης Θεσσαλονίκης, όταν εκείνοι τον ρώτησαν αν έπρεπε να φύγουν: "Δεν πρέπει να φοβάστε πια. Εδώ τώρα είναι ελεύθερη Ελλάδα και κανένας Γερμανός δεν πρόκειται να βάλει το πόδι του ποτέ. Θα 'ρθει μάλιστα από ώρα σε ώρα και 12 χιλιάδες στρατός".

<https://www.youtube.com/watch?v=-dV4kTGu7L8>

Ομάδα εργασίας

Βασιλείου Χρήστος, Γερμάνη Σουλτάνα, Κατσαβός Αθανάσιος, Κουκότσικας Ευάγγελος,
Κουμπουλίδης Θεόφιλος, Κουτσούκης Δημήτριος, Κυργιάννη Μαρία,
Κωνσταντινοπούλου Κατερίνα, Λαζαροπούλου Ειρήνη, Λαμπρακοπούλου Πηνελόπη,
Λεύκος Δημήτριος, Μανέα Μαρία-Άννα, Μπαλτζή Ευαγγελία, Μπουτζιώνα Σοφία,
Ντόκας Νικόλαος, Ταρασίδου Ειρήνη, Τέτου Στυλιανή, Τζίμπουλα Αναστασία,
Φωτιάδης Ιωακείμ